

Олена Фідкевич —

кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України м. Київ, Україна.

Коло наукових інтересів: проблема мовно-літературної інтеграції у навчанні мов національних меншин, контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів на компетентісній основі, лінгвокультурологічний підхід до навчання мов національних меншин.

e-mail: elena.fid@ukr.net

Лариса Курач —

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України, м. Київ, Україна.

Коло наукових інтересів: проблема мовно-літературної інтеграції у навчанні мов національних меншин, шляхи реалізації багатомовної освіти в українському освітньому просторі, лінгвокультурологічний підхід до навчання мов національних меншин.

e-mail: l_kurach@ua.fm

<https://doi.org/10.32405/2411-1317-2019-2-66-72>

УДК 37.031

РЕАЛІЗАЦІЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ З МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ В ШКОЛАХ З НАВЧАННЯМ МОВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

У статті обґрунтовано проблему реалізації мовно-літературної інтеграції у школах з навчанням мов національних меншин та запропоновано практичні шляхи її реалізації. Репрезентовано методологічні принципи програми інтегративного курсу «Російська мова і література. 10-11 класи».

Ключові слова: інтеграція; мовно-літературна галузь; мови та літератури національних меншин; зміст та шляхи реалізації мовно-літературної інтеграції; шкільний мовно-літературний курс «Російська мова і література. 10-11 класи».

Постановка проблеми. Сучасне світове суспільство характеризується прискореним темпом розвитку, наявністю розгалуженої індустрії знань, обсяг яких стрімко зростає, активним використанням інноваційних технологій як спільного результату інтегрованих наукових досліджень. Наразі ринок праці потребує фахівців, які можуть комплексно застосовувати знання з різних наукових галузей, самостійно визначати цілі своєї діяльності та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі. Ці тенденції ураховано і в Концепції «Нова українська школа», у якій відзначається невідповідність шкільної системи сучасним викликам, а саме: великий обсяг та застарілість знань, які одержують учні, слабка мотивація дітей до навчання, неефективна організація освітнього процесу [1].

Саме тому інтеграція змісту освіти, у тому числі й гуманітарної, стає одним із пріоритетних напрямків у розвитку сучасної української школи у контексті її модернізації.

Вирішення цього питання потребує не тільки теоретичного осмислення, розробки методологічних принципів інтеграції у філологічній галузі шкільної освіти, а й практичної реалізації у вигляді

сучасних мовно-літературних інтегрованих курсів, інтегрованих підручників, розроблених на засадах компетентісно орієнтованого навчання.

Метою пропонованої статті є висвітлення теоретичних засад мовно-літературної інтеграції та визначення ефективних шляхів її реалізації у школах з навчанням мов національних меншин в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інтеграція як один із шляхів вирішення проблеми системності у навчанні активно досліджувалася в роботах Я. Коменського, Дж. Локка, Й. Гербарта, Ф. Дістервега, О. Вільмана, І. Песталоцці та ін.

У XIX ст. вагомий внесок безпосередньо у розробку інтегрованих курсів зробили К. Ушинський (інтегрований курс письма та читання на основі аналітико-синтетичного методу навчання грамоти), І. Анненський (теоретичні основи курсу словесності).

Ідеї Дж. Дьюї, Ж. Декролі (проблемно-комплексна система навчання) у 20-і роки XX ст. знайшли реалізацію в педагогічній діяльності прибічників «трудової школи», вчених С. Шацького, С. Рубінштейна, М. Рибникової; в Україні – Г. Іваниці, О. Музиченка, Я. Чепіги-Зеленкевича.

У зарубіжній педагогіці другої половини XX століття проблема інтеграції змісту освіти досліджувалася Р. Канвейем, В. Кніппом, М. Ліпманом, Г. Метьюзом, Д. Текером, Х.-Л. Фрезе, М. Тоззі та ін. Ці роботи цікаві передовсім акцентом на розвивальному аспекті інтегрованого навчання, дослідженнями його зв'язку з формуванням критичного мислення.

У 60-х рр. XX ст. інтеграція різних видів навчальної діяльності використовувалася в педагогічній практиці В. Сухомлинського.

У шкільній практиці 80–90 рр. в Україні ідеї інтеграції реалізувалися в основному на рівні тематичних міжпредметних зв'язків. У цей період бінарні уроки мови і літератури були доволі популярні, проте системного характеру вони не набули. Не було створено й інтегрованих мовно-літературних курсів.

На сучасному етапі в Україні теоретичні основи інтеграції представлені у ґрунтовних наукових працях. Це дослідження, у яких репрезентовано методологічні основи інтеграції (А. Данилюк, С. Гончаренко, Ю. Мальований, О. Сергєєв), аналізується структура інтегрованих знань (Т.Усатенко, О. Джулик, Є. Яворський); пропонується шляхи реалізації предметної інтеграції в навчальному процесі (Г. Лещенко, І. Стиркіна, Я. Собко, Є. Романенко); розглядається взаємозв'язок інтеграції та диференціації (Н. Костюк, О. Ляшенко, В. Мошгук, Г. Семенюк); розкриваються психологічні аспекти інтеграції, її виховний потенціал (Т. Яценко, М. Іванчук); розробляється новий напрям у дидактиці – інтегрологія (І. Козловська).

Розробкою безпосередньо проблеми мовно-літературної інтеграції змісту шкільної освіти займалися вчені-методисти Р. Альбеткова, О. Беляєв, М. Баранов, М. Вашуленко, Є. Голобородько, О. Горшков, І. Гудзик, І. Зверев, Г. Іваницька, О. Машенко, М. Львов, Н. Лесняк, Н. Пашковська, О. Савченко, М. Скаткін, О. Хорошковська та інші. У роботах цих вчених розглядаються шляхи мовно-літературної інтеграції, її методологічні принципи, зокрема принцип текстоцентризму, комплексного аналізу текстів тощо.

Наразі проблема мовно-літературної інтеграції у контексті реформування української школи викликає жваві дискусії. Привертає увагу позиція професора Г. Клочека, який вважає, що інтеграція дає можливість «переформувати програми за новими принципами, сказати б, за новою філософією, яка була б зорієнтована на здобуття учнями основних компетенцій у світлі вимог нової української школи: програма має будуватися таким чином, щоб учень здобував уміння аналізувати текст, розумів його смисли і художню значущість, розвивав свої усні і письмові мовленнєві уміння та навички» [2].

Таким чином, інтеграція як важливий принцип реалізації компетентісно орієнтованого навчання, зокрема інтеграція мовного і літературного курсів, достатньо розроблена у зарубіжній та вітчизняній науці, проте потребує нового осмислення й ефективного практичного втілення.

Основна частина. В Україні у середній та старшій школі мова і література традиційно вивчаються окремо. Втім, на наш погляд, у старших класах у процесі формування ключових компетенцій, у тому числі й комунікативної, інтегративний підхід до навчання мови і літератури має певні переваги перед диференційованим підходом. Інтеграція дає можливість формувати в учнів іншу якість мислення, ефективно застосовувати знання у нових ситуаціях, підвищити їх дієвість і систематичність.

За думкою багатьох вчених-методистів, саме предметна інтеграція є ефективним засобом трансформації сучасного освітнього простору, а перспективною формою інтеграції знань можуть виступати «синтезовані інтегративні курси на основі повного злиття кількох навчальних предметів» [3, с. 180]. Процес створення інтегративних курсів, за І. Козловською, можна вважати ефективним тоді, коли виконуються такі умови: «поява якісно нових властивостей у результаті інтеграції; наявність системно-структурного характеру зінтегрованого об'єкта; збереження індивідуальних ознак елементів інтеграції; існування декількох стабільних станів зінтегрованого об'єкта» [4, с. 558].

Сьогодні в школах України проходять апробацію інтегровані курси, у яких компонентами інтеграції виступають соціогуманітарні знання. Серед них і новий курс «російська мова і література. Інтегрований курс. Рівень стандарту.» (10-11 класи). Автори: Л.Курач, В. Снегірьова, О.Фідкевич [5].

Програма курсу супроводжується методичними рекомендаціями щодо її реалізації, календарним плануванням [6; 7]. До друку підготовлено експериментальні підручники.

При розробці методологічних принципів, на яких побудована програма, автори орієнтувалися на визначення інтеграції «як утворення нового цілого завдяки взаємопроникненню генетично споріднених елементів, основою якого є формування загальних ключових компетентностей» [8, с. 125].

Інтеграційний підхід до навчання мови та літератури, за думкою розробників програми, створюватиме нові умови діяльності учнів, надаючи можливості для їх самовираження, творчості, дозволить створити в учнів цілісне уявлення про світ; про навчальні курси як взаємозалежні елементи системи шкільної освіти.

До створення програми було залучено досвід зарубіжних країн (Польщі, Італії, Фінляндії). Проте було вирішено реалізувати ті цілі, які важливі саме для українського освітнього простору. Для авторів програми було важливим представити системно-структурну мовно-літературну інтеграцію на тематичному, понятійно-термінологічному та діяльнісному рівнях. При цьому важливою умовою було збереження індивідуальних властивостей мови та літератури і як засобів пізнання, і як навчальних курсів.

Головними цілями курсу було визначено:

– формування творчої особистості з гуманістичним цілісним світоглядом, здатної до толерантного міжкультурного спілкування, самоорганізації та самовдосконалення, яка вільно орієнтується в інформаційному просторі;

– формування комунікативної компетентності, яка передбачає вільне володіння мовою, яка вивчається, в усіх видах мовленнєвої діяльності, в різних сферах і ситуаціях спілкування;

– формування читацької і літературної компетентності.

Досягнення цих цілей передбачає вирішення наступних завдань:

– розвиток позитивної мотивації до вивчення рідної мови і літератури в контексті полікультурної ситуації в Україні;

– удосконалення вмінь, необхідних для слухання, розуміння текстів, читання вголос і мовчки, складання усних і письмових висловлювань у різних ситуаціях і сферах спілкування;

– розвиток умінь аналізувати текст як цілісну структуру в єдності його змісту і форми;

– розвиток умінь використовувати мовні засоби в залежності від функціональних стилів мови;

– удосконалення культури мовлення, згідно з нормами літературної мови (лексичних, граматичних, а також орфоепічних і орфографічних);

– підвищення інтересу учнів до самостійного читання творів художньої літератури та публіцистики;

– розвиток художньо-емоційного й образного сприйняття літературних творів;

– розвиток потреби в читанні як джерелі естетичного задоволення й емоційної рефлексії;

– удосконалення вмінь викладати і обґрунтовувати свою думку з приводу твору літератури;

порівнювати літературні твори з точки зору їхньої теми, ідеї, проблеми, художніх засобів;

– засвоєння соціокультурної інформації, культурно-ціннісних понять і уявлень, вербальних і невербальних засобів комунікації, необхідних для толерантного міжособистісного і міжнаціонального спілкування в різних сферах діяльності;

– удосконалення загальнонавчальних умінь і навичок (організаційних, загальнопізнавальних, контролюючих-оцінювальних).

Отже, цілі курсів не розчинилися у новому курсі, а набули нового системного поєднання.

Головною особливістю нового інтегрованого курсу є його **комунікативна практична спрямованість**. Формування комунікативної компетентності в контексті цієї програми передбачає вдосконалення володіння всіма видами мовленнєвої діяльності, цілеспрямоване формування культури усного та писемного мовлення, умінь використовувати мовні засоби в залежності від функціонального різновиду мови, готовність до співпраці й ефективної комунікативної взаємодії в різних ситуаціях, що відповідають досвіду, інтересам і психолого-віковим особливостям учнів старшої школи; розвиток умінь будувати свою промову відповідно до конкретної мовленнєвої ситуації, визначати мету спілкування, враховувати тип і наміри адресату мовлення, вибирати ефективні моделі спілкування, оцінювати власне мовлення і бути готовим до його осмисленої корекції.

Зміст навчання реалізується за допомогою мовленнєвої, мовної, літературної, соціокультурної та діяльнісної ліній.

Матеріал мовленнєвої лінії забезпечує формування та вдосконалення умінь і навичок за основними видами мовленнєвої діяльності: аудіювання, читання, говоріння та письма, необхідних для сприйняття, розуміння та інтерпретації мовлення і для складання власних висловлювань. Саме мовленнєва лінія є основною інтегруючою ланкою курсу.

Інтеграція змістових ліній програми реалізується за допомогою широкого використання текстів художнього і публіцистичного стилів у процесі роботи над різними видами мовленнєвої діяльності та обумовлюється завданням розвитку ефективного спілкування.

У інтегрованому курсі принцип текстоцентризму є чільним, тому тексти, підібрані авторами курсу для аудіювання/читання, повинні бути основою для організації значної частини роботи на уроці. Для аудіювання і читання автори програми пропонують використовувати тексти, що належать до різних родів літератури, жанрів; типів і стилів мовлення; тексти, що містять монологічне і діалогічне мовлення. Ступінь складності текстів має відповідати запланованій навчальній задачі та рівню реальної підготовки учнів, а відбір текстів здійснюватися з урахуванням змісту роботи по всіх лініях програми.

Робота з реалізації мовленнєвої лінії програми здійснюється за кількома напрямками, головними з яких є читання і аналіз текстів, розгляд художньо-мовних засобів, різноманітні види роботи з текстом в усній і письмовій формах, самовираження і літературна творчість учнів, публічне мовлення. Така систематична робота долучає учнів до літератури як виду мистецтва і в той же час розвиває, збагачує мовлення учнів, дозволяє їм усвідомити творчу індивідуальність письменника, збагнути таємниці його майстерності.

Пріоритетним видом роботи в контексті інтегрованого курсу є комплексний філологічний аналіз художніх і публіцистичних текстів, який передбачає, як аналіз ідейно-образного, морального змісту, композиції, характеристики персонажів, осмислення образу автора, так і його художньої форми, індивідуального стилю письменника, мовних засобів його вираження. У цій роботі важливо звертати увагу учнів на специфіку художніх текстів, для розуміння й інтерпретації яких важливе не стільки фактичне розуміння, скільки психологічне. Розуміння в такому випадку досягають шляхом емпатії, тобто перевтілення, вчування, вникнення в духовний світ інших людей. Такий підхід принципово важливий з точки зору повноцінного сприйняття художнього твору і водночас більш глибокого розуміння ролі мовних засобів у художньому творі, оригінальне поєднання яких створює неповторність індивідуального стилю кожного письменника.

Аналіз літературних текстів, систематичний розгляд їх зображально-виражальних засобів, поєднується з роботою зі збагачення, вдосконалення мовлення учнів і передбачає обговорення прослуханого/прочитаного в ході діалогів, складання монологічних висловлювань учнів, підготовки розгорнутих відповідей, есе.

Акцент у реалізації мовної лінії робиться на підвищенні уваги до функціональної значущості кожної одиниці мови, до їхніх стилістичних, зображально-виражальних можливостей у мовленні; на комунікативній доцільності їхнього використання. Розвиваються вміння здійснювати мовний самоконтроль, аналізувати мову з точки зору її ефективності в досягненні поставлених комунікативних завдань відповідно до мовленнєвої ситуації і сфери спілкування.

У матеріалі мовної лінії також представлені ті основні літературознавчі поняття (літературний компонент), наприклад, інформація про зображально-виражальні засоби, які важливі для аналізу ху-

дожного твору, осмислення ідейно-художнього задуму письменника, творчої манери письменника, художньої своєрідності творів.

Літературна лінія програми передбачає розгляд літературного твору як діалогу культури — автор і читач, автор і епоха; вивчення літературного твору як мистецтва слова, увагу до поетики (поряд з проблематикою). Урахування цих аспектів дозволяє сформувати вміння читати й осмислювати художній текст в єдності його змісту і форми. Висловлювання власної думки щодо художнього твору при такому підході стає необхідною.

Рекомендується також залучати приклади з живопису й архітектури, театру та кіно. Вивчення літературних творів таким чином включається в культурний контекст, демонструє єдність національної і світової культури, розширює культурний простір учнів.

Зміст літературної лінії як інтегрованого компоненту реалізується як в процесі роботи з текстами різних літературних жанрів, які обирає вчитель, пропонують автори підручника, так і в процесі комплексного вивчення творів літератури, представлених у програмі. Для їх читання та аналізу плануються окремі години. На таких уроках повинна проводитися і робота з додатковою інформацією (аналіз біографічних відомостей і світогляду письменника), приналежність до певного літературного напрямку, роду, жанру, особливості тематики і проблематики, основного пафосу і художньо-естетичної своєрідності. Однак головним пріоритетом у цій роботі повинні бути рефлексія учнів на проблеми, що розглядаються у творі, вміння оцінити їх, висловити свою позицію в усній і письмовій формі.

У кожній літературній монографічній темі – автор, твір – має звертатися увага на стиль письменника, на характеристики його художньої мови; особлива увага приділяється і словниковій роботі, що істотно розширює лінгвістичний кругозір учнів (наприклад, фразеологізми, крилаті слова, що увійшли в російську мову з класичної літератури).

Засвоєння соціокультурної інформації також здійснюється переважно на основі навчальних культурно значущих текстів, що мають естетичну цінність і емоційно-моральний вплив на учнів. До них відносяться перш за все художні тексти класичної літератури, твори усної народної творчості, фразеологічні вирази, прислів'я, приказки.

Діяльнісна лінія змісту навчання передбачає розвиток метапредметних компетентностей, представлених в пояснювальній записці програми в окремій таблиці, які передовсім виявляються:

- у володінні способами організації навчальної діяльності, до яких відносять: планування діяльності, контроль послідовності виконання роботи і її проміжних результатів тощо; аналіз та оцінка власної діяльності, її ефективності; здатність до прийняття самостійних рішень, до самовдосконалення;
- у виділенні в об'єктах ознак і властивостей, знаходження серед них основних і другорядних, порівняння конкретних і абстрактних об'єктів, усвідомлення різних типів зв'язків між частинами інформації; узагальнення і висновки; порівняння різних точок зору на одну й ту ж проблему тощо;
- у володінні стратегіями спілкування, які дозволяють вибудувати цілеспрямовану лінію поведінки як для успішного виконання певного завдання, так і для формування здатності до ефективного спілкування у цілому.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Інтеграція навчального матеріалу є, беззаперечно, тенденцією, яка характеризує світовий навчальний процес і починає набувати системного практичного втілення в українській освітній процес у вигляді нових інтегрованих курсів.

Програма «Російська мова і література. Інтегрований курс. 10-11 класи» є першою інтегрованою програмою для шкіл з навчанням мовами нацменшин. На погляд авторів програми, вона може стати методологічним підґрунтям для створення інших мовно-літературних курсів.

Інтегрований мовно-літературний курс, який забезпечує представлена програма, покликаний дати цілісне уявлення про природу слова, розвивати комунікативні навички учнів, дає можливість розуміти та інтерпретувати тексти і, головне, створювати власні тексти.

Вважаємо, що новий курс буде сприятиме усуненню інформаційної перевантаженості процесу навчання, поліпшенню пізнавальної діяльності учнів, підвищенню системності знань; забезпечить активне створення асоціативних систем та образів, засвоєння універсальних прийомів сучасного сприйняття та обробки інформації, що буде сприяти підвищенню якості та системності знань, їх раціональному використанню.

Подальшим важливим етапом у процесі впровадження цього інтегрованого курсу стане дослідження його ефективності у процесі формування основних компетентностей учнів, апробація інтегрованих підручників, пошук сучасних форм роботи, які забезпечуватимуть високу мотивацію учнів і очікувані результати навчання за цією програмою.

Використані джерела

1. Концепція «Нова українська школа» <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
2. Григорій Ключек. Міжпредметна інтеграція навчальних предметів «Українська література» та «Зарубіжна література» як об'єктивна необхідність. (<http://education-ua.org/ua/articles/834-mizhpredmetna-integratsiya-navchalnih-predmetiv-ukrajinska-literatura-ta-zarubizhna-literatura-yak-obektivna-neobkhidnist>)
3. Нічишина В. Про науково-теоретичні засади підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх учителів на основі інтегративного підходу / В. Нічишина // Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер. : Педагогічні науки. — 2014. — Вип. 134. — С. 178-182.
4. Козловська І. М. Дидактична інтегродогія: теорія та практичне застосування у професійно-технічній школі / І. М. Козловська // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. — 2011. — № 27. — С. 557-564.
5. Курач Л. І., Фідкевич О. Л., Снегір'ова В. В. Програма інтегрованого курсу «Російська мова та література» для 10 класу загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням російською мовою (рівень стандарту) / Л. І. Курач, О. Л. Фідкевич, В. В. Снегір'ова // Всесвітня література в сучасній школі. — 2018. — № 7. — С. 24-33.
6. Снегір'ова В. В., Фідкевич О. Л., Курач Л. І. Методичні рекомендації до інтегрованого курсу «Російська мова та література» (10 - 11 класи) / В. В. Снегір'ова, О. Л. Фідкевич, Л. І. Курач // Всесвітня література в сучасній школі. — 2018. — № 7. — С. 34-40.
7. Фідкевич О. Л., Снегір'ова В. В., Курач Л. І. Календарне планування уроків з інтегрованого курсу «Російська мова та література», 10 клас / О. Л. Фідкевич, В. В. Снегір'ова, Л. І. Курач // Всесвітня література в сучасній школі. — 2018. — № 7. — С.41-44.
8. Фідкевич О. Л. Інтегрований підхід до навчання мов і літератур національних меншин у підручнику «Російська мова і література» для 10–11 класів / О. Л. Фідкевич // Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки НАПН України за 2018 рік. — К. Педагогічна думка. — С. 125 -126.

References

1. Kontseptsiia «Nova ukrainska shkola» <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
2. Hryhorii Klochek. Mizhpredmetna intehratsiia navchalnykh predmetiv «Ukrainska literatura» ta «Zarubizhna literatura» yak obiektyvna neobkhidnist. (<http://education-ua.org/ua/articles/834-mizhpredmetna-integratsiya-navchalnih-predmetiv-ukrajinska-literatura-ta-zarubizhna-literatura-yak-obektivna-neobkhidnist>)
3. Nychyshyna V. Pro naukovo-teoretychni zasady pidvyshchennia efektyvnosti profesiinoi pidhotovky maibutnykh uchyteliv na osnovi intehrativnogo pidkhodu / V. Nychyshyna // Naukovi zapysky [Kirovohrads'koho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka]. Ser. : Pedahohichni nauky. — 2014. — Vyp. 134. — S. 178-182.
4. Kozlovska I. M. Dydaktychna intehrolohiia: teoriia ta praktychne zastosuvannia u profesiino-tekhnichnii shkoli / I. M. Kozlovska // Suchasni informatsiini tekhnologii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy. — 2011. — № 27. — S. 557-564.
5. Kurach L. I., Fidkevych O. L., Sniehirova V. V. Prohrama intehrovanoho kursu «Rosiiska mova ta literatura» dlia 10 klasu zahalnoosvitnykh navchalnykh zakladiv z navchanniam rosiiskoiu movoiu (riven standartu) / L. I. Kurach, O. L. Fidkevych, V. V. Sniehirova // Vsesvitnia literatura v suchasni shkoli. — 2018. — № 7. — S. 24-33.
6. Sniehirova V. V., Fidkevych O. L., Kurach L. I. Metodichni rekomendatsii do intehrovanoho kursu «Rosiiska mova ta literatura» (10 - 11 klasy) / V. V. Sniehirova, O. L. Fidkevych, L. I. Kurach // Vsesvitnia literatura v suchasni shkoli. — 2018. — № 7. — S. 34-40.
7. Fidkevych O. L., Sniehirova V. V., Kurach L. I. Kalendars'ke planuvannia urokiv z intehrovanoho kursu «Rosiiska mova ta literatura», 10 klas / O. L. Fidkevych, V. V. Sniehirova, L. I. Kurach // Vsesvitnia literatura v suchasni shkoli. — 2018. — № 7. — S.41-44.
8. Fidkevych O. L. Intehrovanyi pidkhid do navchannia mov i literatur natsionalnykh menshyn u pidruchnyku «Rosiiska mova i literatura» dlia 10–11 klasiv / O. L. Fidkevych // Anotovani rezultaty naukovo-doslidnoi roboty Instytutu pedahohiky NAPN Ukrainy za 2018 rik. — K. Pedahohichna dumka. — S. 125 -126.

Елена Фидкевич, кандидат филологических наук, старший научный сотрудник отдела обучения языкам национальных меньшинств и зарубежной литературы Института педагогики Национальной академии педагогических наук Украины, г. Киев, Украина
Лариса Курач, кандидат педагогических наук, старший научный сотрудник, заведующая отделом обучения языкам национальных меньшинств и зарубежной литературы Института педагогики Национальной академии педагогических наук Украины, г. Киев, Украина

РЕАЛИЗАЦИЯ ИНТЕГРАТИВНОГО КУРСА ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ В ШКОЛАХ С ОБУЧЕНИЕМ НА ЯЗЫКАХ НАЦИОНАЛЬНЫХ МЕНЬШИНСТВ

В статье обоснована проблема литературной интеграции курсов языка и литературы в школах с обучением на языках национальных меньшинств и предложены практические пути ее реализации. Представлены методологические принципы программы интегративного курса «Русский язык и литература. 10-11 классы».

Акцентируется внимание на том, что интегративный подход к обучению языку и литературе, позволит создать у учащихся целостное представление о мире; об учебных курсах как взаимосвязанных элементах системы школьного образования.

Сделан вывод, что новый курс будет способствовать устранению информационной перегруженности процесса обучения, улучшению познавательной деятельности учащихся, повышению системности знаний; обеспечит активное создание ассоциативных систем и образов, усвоение универсальных приемов современного восприятия и обработки информации, которая будет способствовать повышению качества и системности знаний, их рациональному использованию.

Ключевые слова: интеграция; языково-литературная отрасль; языки и литературы национальных меньшинств; содержание и пути реализации культурно-литературной интеграции; школьный литературный курс «Русский язык и литература. 10–11 классы».

Olena Fidkevych, Candidate of Philological Sciences, Senior Researcher at the Department of National Minorities Languages and Foreign Literature Teaching of the Institute of Pedagogy of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Larysa Kurach, Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Head of the Department of National Minorities Languages and Foreign Literature Teaching of the Institute of Pedagogy of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

IMPLEMENTATION OF AN INTEGRATIVE LANGUAGE AND LITERATURE COURSE IN SCHOOLS WITH THE TEACHING OF LANGUAGES OF NATIONAL MINORITIES

The article substantiates the problem of implementation of language and literature integration in schools with teaching of national minorities languages. The practical ways of implementation of language-literary integration in schools with teaching of national minorities languages are highlighted. The methodological principles of the integrative course «Russian language and Literature. Grades 10 -11» curriculum prepared by the authors are presented.

It is emphasized that the integrative approach to the teaching of language and literature will allow students to create a holistic view of the world; educational courses as interdependent elements of the system of school education.

It is concluded that the new course will help to eliminate the information congestion of the learning process, improve the cognitive activity of students, increase the systemic knowledge; will ensure active creation of associative systems and images, assimilation of universal methods of modern perception and processing of information, which will contribute to improving the quality and consistency of knowledge and their rational use.

Keywords: integration, philology, languages and literature of national minorities, the content and ways of realization of language-literary education, school integrative course «Russian language and literature. Grades 10–11».